

Miłość

– tematem rozmowy z gimnazjalistkami i gimnazjalistami

EDYTA MUSIAŁ

Miłość jest emocją doświadczaną intensywnie, a co najważniejsze: gwałtownie, przez dzisiejszą młodzież gimnazjalną i licealną. Zatem na lekcjach języka polskiego, które często dają nauczycielom możliwość rozmawiania o emocjach, nie powinno się unikać tego tematu.

Czy młodzi ludzie, współcześnie często okazujący sobie miłość nawet na korytarzu szkolnym – trzymając się za ręce, przytulając, całując albo flirtując – są świadomi powagi uczucia, którym się darzą? Czy powołując się na słowa Arystotelesa, uczniowie zdają sobie sprawę, że: *Każde kocham jest pierwsze i ostatnie – jedyne w swoim rodzaju i niepowtarzalne!*.
Odpowiedz na to pytanie poniekąd podaje Kazimierz Ożóg, który przytacza następujący fragment piosenki z drugiej połowy XX w.: *Cóż wiemy o miłości, mając szesnaście lat? Nic albo prawie nic!*.

WIELOZNACZNOŚĆ „MIŁOŚCI”

W Słowniku współczesnego języka polskiego pod redakcją Bogusława Dunaja czytamy, że miłość to:

Głębokie uczucie do drugiej osoby, połączone zwykle z silnym pragnieniem stałego obcowania z nią i chęcią obdarzenia jej szczęściami, któremu (głównie w relacji kobieta-mężczyzna) towarzyszy podjęcie fizyczny do osoby będącej obiektem tego uczucia, silne przywiązanie do kogoś; gotowość do bezinteresownego oddania się; [jak również] stosunek seksualny.

Miłość to wartość, która sprawia, że dwoje ludzi pragnie obdarowywać się dobrem, to również relacja między kobietą a mężczyzną, która jest mocno powiązana z erotyzmem, wynikającym z naturalnego popędu płciowego. Potrzeby seksualne mają nie tylko osoby dorosłe, ale również te niepełnoletnie i dlatego tak ważne jest, żeby rozmawiać z nimi o emocjach, nie bać się i nie krępować podjęcia tematu miłości partnerskiej, miłości erotycznej; Seks [chociaż] zostaje oddzielony od miłości, (...) ciągle z miłością jest mieszanym? Współczesnej kulturze i literaturze erotyka nie stanowi już przecież zakażonego tematu. Mało tego czasownik „kochać się”, w wielu dzisiejszych tekstach oznacza obcowanie cielesne. Niemniej jednak młodzież powinna mieć świadomość tego, że bledem jest utożsamianie prawdziwej i stałej miłości ze współżyciem seksualnym, będącym przecież tylko jej świadectwem!

POLONIISTA – INTERLOKTOR

Zygmunt Putkiewicz w publikacji *Potrzeba uczuć* zauważa:

Do miłości i życia we dwoje należy młodych przygotować, ale rodzicom nie jest zrzeczenie o tym mówić ze swoimi dziećmi, najbardziej powołany do tego jest psycholog i lekarz.

Temat: „KOCHAM CIĘ...”: ZNACZENIE I SPOSOBY WYRAŻANIA MIŁOŚCI

Cele: uczeń:

- odbiera komunikaty pisane, mówione, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych; różniła informacje przekazane werbalnie oraz zawarte w dźwięku i obrazie;
- cytuje odpowiednie fragmenty tekstu;
- korzysta ze słownika: synonimów i antonimów – w formie książkowej;
- opisuje odczucia, które budzi w nim dzieło;
- rozpoznaje problematykę utworu;
- przedstawia najistotniejsze treści wypowiedzi w takim porządku, w jakim występują one w tekście;
- charakteryzuje postaci mówiące w utworze;
- przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnia ją;
- uczestniczy w dyskusji; uzasadnia własne zdanie, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi;
- operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych.

Metody nauczania: dominująca: rozmowa sterowana; wspomagające: burza mózgów, pokaz, analiza tekstu i obrazu.

Z kolei w treściach nauczania języka polskiego dla gimnazjum (II.4.2) w nowej podstawie programowej widnieją zapisy, że uczeń:

Omawia na podstawie poznanych dzieł literackich i innych tekstów kultury podstawowe, ponadczasowe zagadnienia egzystencjalne, np. miłość, (...); dostrzega i poddaje refleksji uniwersalne wartości humanistyczne;

Wynika tego, że wśród osób, które powinny rozmawiać o miłości, muszą znaleźć się także poloniści. Przeprowadzenie takiej rozmowy jest kolejnym trudnym zadaniem nauczycieli języka polskiego, w czasie którego muszą spełniać po trosze rolę psychologa i lekarza. Dodatkowa trudność polega na tym, że celem takiej rozmowy staje się wypracowanie u uczniów poważnego podejścia do spraw miłości i erotyzmu, a tym samym przygotowanie ich do wejścia w dorosłe życie, w czym pomagają procesy wychowawcze rodziny. Emocje i uczucia są dla nas wszystkich bardzo osobistymi tematami. Sami rzadko mamy odwagę czy chęć mówienia o nich. Podczas prowadzenia zajęć musimy więc pamiętać o prywatności swoich uczniów, dlatego nie wymagamy od nich podpisanych kart pracy, nie dyktujemy obszernych notatek i nie postępujemy się zagmatwanymi definicjami. Materiały do zajęć znajdujemy w wielu dziełach kultury.

Trudno wskazać poetę, który by nie napisał bodaj jednego wiersza o miłości (choć oczywiście są i tacy), a jeszcze trudniej wskazać Czytelniczkę, który by takiego wiersza nigdy nie przeczytał (tacy Czytelnicy chyba w ogóle nie istnieją)? Podobnie owoce okazują się poszukiwania w sferze epiki, dramatu, w obrębie malarstwa, filmu i muzyki. Propozycja rozmowy o emocjach polega na porównawczym zestawieniu poezji z obrazem, na ukazaniu różnic w werbalnych i niewerbalnych środkach przekazu. W prezentacji konsekwentnie uwzględniam obserwacje i wypowiedzi uczniów klasy III gimnazjum.

Materiały:

- wiersz Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego *Rozmowa liryczna* (1950)⁸
- Balthus, *Gra w karty*, 1948-1950, olej na płótnie 140 x 194 cm, Collection Thyssen Bornemisza, Madryt
- Karta pracy

Sekwencja czynności

1. Wprowadzenie. Zapoznanie gimnazjalistów z fragmentem libretta do operetki *Wesola wdówka*, napisanego przez Victora Léona i Leo Steina:

*Usta milczą, dusza śpiewa – Kochaj mnie!
Bez miłości świat nic nie wart,
Kochaj mnie*

Wyjaśnienie uczniom w ramach ciekawostki, że libretto jest tekstem słownym do utworu muzycznego – wokalnego, przeznaczzonego do odegrania na scenie. Krótka rozmowa według pytań:

- Czym jest, według Was, miłość? I jaką wartość ma dla Was?
- W jaki sposób można wyrazić miłość do drugiej osoby albo własną chęć doświadczenia tego uczucia?
- Jakie synonimy i antonimy moglibyście przyporządkować słowu „miłość”?

Prośba do gimnazjalistów, aby podali swoje własne skojarzenia. Następnie odszukanie terminu w *Słowniku synonimów i antonimów* oraz odczytanie zapisu na głos; potem porównanie – jaki obraz miłości partnerskiej zawierają synonimy, a jaki antonimy?

II. Werbalne wyrażanie miłości

A. Samodzielne odczytanie wiersza Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego *Rozmowa liryczna*. Następnie odsłuchanie nagrania z recytacją tego wiersza w wykonaniu Anny Romantowskiej i Krzysztofa Kolbergera. Odpowiedz na pytania:

Jakie są Wasze wrażenia po samodzielnej lekturze wiersza i po jego odsłuchaniu?	Wiersz podoba się bardziej, staje się ciekawszy po wysłuchaniu nagrania z jego recytacją.
Czy wykonanie muzyczne ułtwia w jakiś sposób odbiór tekstu, wnosi dodatkowe walory? Uzasadnij swoją odpowiedź.	Melodia pozwala wczuć się w sytuację, w której znajdują się bohaterowie wiersza; melodia stwarza miśną atmosferę.

B. Analiza i interpretacja *Rozmowy lirycznej*

Kim są bohaterowie liryczni i w jakiej sytuacji ich poznałemy?	Bohaterami wiersza są kobieta i mężczyzna; Ona pyta, a On odpowiada; tytuł utworu może sugerować, że jest to pisemne zapewnienie o uczuciach, które On kieruje do niej w formie wiersza.
Jaki styl językowy dominuje w utworze?	Prosty, potoczny; dzięki zastosowaniu takiego stylu z rozmowy bohaterów emanują ciepło i czułość, które powinny towarzyszyć wyznaniom miłosnym.
Jak rozumiecie pytanie zawarte w wierszu „Powiedz mi, jak mnie kochasz”?	Powiedz, co do mnie czujesz; jak mnie odbierasz; co rozumiesz pod pojęciem „miłość”?
Czym charakteryzuje się miłość wyrażona w tekście?	Miłość trwa wiecznie, jest niezależna od pory roku i dnia, nie zna wyjątków; kocha się daną osobę bez względu na to, gdzie ona przebywa, co robi i jak wygląda.
Jak w kontekście zasadniczego dla nas tematu miłości rozumiecie dwa przedostatnie wersy wiersza?	Miłość wiąże się z bliskością drugiego człowieka, daje poczucie bezpieczeństwa, ale nie powinna odrywać nas od rzeczywistości; nawet gdy ukochana osoba jest blisko, ważne jest też to, co dzieje się wokół nas; będąc w szczęśliwym związku, nie możemy zapominać o codziennych obowiązkach

III. Niewerbalne wyrażanie miłości. Wspólne przyjrzenie się i omówienie Gry w karty Balthusa¹⁰

Kim są bohaterowie utworu i w jakiej sytuacji się znajdują?	Bohaterami obrazu są dziewczyna i chłopiec, którzy grają w karty.
Jak zachowują się bohaterowie obrazu względem siebie?	Patrzą na siebie, kokietują się wzajemnie spojrzeniem, gestem. Chłopiec nachyla się w kierunku dziewczyny. Dziewczyna cofa się i tak samo jest w przypadku chłopca.
Jakie emocje, Waszym zdaniem, zostały zakodowane w ich postawach?	Dziewczyna i chłopak podobają się sobie, pragną wzajemnej bliskości, ale jednocześnie są wobec siebie nieśmiały, o czym świadczy prowadzona przez nich gra ciał.
Jakie barwy, z tych którymi posłużył się malarz, kierują uwagę odbiorcy obrazu w stronę subtelności i miłości zmysłowej?	Biel jako symbol niewinności i dziewczęcości, czerwien symbolizująca erotyzm. W ramach ciekawostki można powiedzieć obraz symboliem fallicznym, czyli pośrednim znakiem seksualności męzczyzny.

IV. Zakochanie. Rozwiązywanie kart pracy. Następnie chętni uczniowie odczytują swoje odpowiedzi.

- Uzupełniając luki własnymi pomysłami, ubierz w słowa miłosną rozmowę prowadzoną niewerbalnie przez bohatera obrazu Balthusa.
- Tak bym chciała Cię Szkoła, że – rozmyślała dziewczyna, siedząc naprzeciw Niego.
- Nawet nie wiesz, jak barzo – dumał chłopiec.
- Gdybym teraz chwycił Twoją dłoń, to – marzył, z trudem mogąc skupić się na grze w karty.
- Czy ja – zastanawiała się.
- Czy mogłbym – łamał sobie głowę.
- Miłość jest naprawdę Sprawia, że – myślał jednocześnie.

Tak pomyślana lekcja ma odświeżać i odświeżać jednoznacznie pozytywne i antonimów, warto zapytać młodzież, kiedy to uczucie przynosi również cierpienie. W podsumowaniu uczniowie powinni ustalić, że istnieją dwa sposoby komunikacji między ludzką, dzięki którym możemy wyrażać miłość: ta werbalna, czyli słowa mówione i pisanie oraz ta niewerbalna, a więc gesty, czyny, spojrzenie, uśmiech, dotyk. Inny wniosek dotyczy różnic pomiędzy miłością dojrzałą w wierszu Gałczyńskiego (którego bohater dużo wie o ukochanej kobiecie) i narodzinami uczucia, rodzajem zaurzeczania w obrazie Balthusa. Lektura kart pracy uzyskanych w klasie III gimnazjum prowadzi do jeszcze innych refleksji. Według gimnazjalistek miłość jest „naprawdę super”, „sprawia, że czujemy się jak w niebie”, „mamy motyw w brzuchu”, „miłość sprawia, że mamy 1000 myśli na minutę oraz mętkę w głowie przez jedną, wyjątkową osobę”. W kartach pracy gimnazjalistów pojawiały się najczęściej dojrzałe definicje, zdarzały się i takie ze sformułowaniami typu „macanie, podniecenie, czy też

uprawianie seksu”. To różnicowanie przekonuje, że warto poruszać takie tematy na lekcjach.

- 1 M. Kita, *Szeptem albo wcale. O wyznawaniu miłości*, Katowice 2007, s. 13.
- 2 K. Ożóg, *Leżem „miłość”: Rozważania semantyczne i kulturowe, w: Od miłości do nienawiści. Językowe mechanizmy kreowania emocji*, pod red. W. Kochmańskiej, B. Taras, Rzeszów 2010, s. 9.
- 3 Tamże, s. 12.
- 4 T. J. Oord, *Miłość sprawia, że świat się kręci. Naukowo o miłości*, Kraków 2009, s. 94, 104.
- 5 Z. Putkiewicz, *Porzeba uczuć*, Warszawa 1982, s. 170.
- 6 Zródło on-line: <http://język-polski.pl/egzamin-gimnazjalny/wymagania/1513-podstawa-programowa-nowa> [dostęp: 20.12.2013].
- 7 M. Kita, *op. cit.*, s. 76.
- 8 K. I. Gałczyński, *Rozmowa liryczna, w: Poezja miłosna. Najpiękniejsze wiersze polskich poetów*, wyb. M. Baranowska, K. Sarna, Warszawa 2012, s. 129.
- 9 Zródło on-line: <http://www.youtube.com/watch?v=BLyKZFdH-P7Y> [dostęp: 01.06.2013].
- 10 Zob. interpretacja obrazu w: W. Becker, *Historia malarstwa. Wędrówki po historii sztuki Zachodu*, przekł. H. Andrzejewska, I. Zych, Warszawa 1996, s. 383-384.